

AZ ŐSI VILÁGKÉP ÖRÖKSÉGE (VI/38.)

Huszárik László (Székesfehérvár):

A kelta zodiákus

Katherine Maltwood 1927-ben felfedezte Somerset tartomány Glastonbury városának szomszédságában a dombok között fekvő, gigantikus földmunkákkal, utakkal, ösvényekkel, földsáncokkal, mesterséges dombokkal és vízfolyásokkal alakított, több kilométeres figurák alkotta „tájszobrászati” zodiákust. A 12 jegy közül 10 egyezik az eddig megismert jegyekkel, kettő más alakkal van ábrázolva, illetve a körön kívül kettő óriási kutya alak őrzi az égövi jegyek tájképeit.

Jelen ismereteink szerint nem adható ésszerű válasz arra, hogy ki készíthetett el egy több száz km²-en elterülő, több alakos földképet. A tájképi alakok a földről nem láthatóak, csak a levegőből. Kik készítették, milyen tervek alapján? Vajon építetői tudtak repülni? Írásos emlékek hiányában csak tradíciókhoz és mitikus emlékekbe kapaszkodhatunk, szerencsére a térség bővelkedik ezekben. A walesiek kelta népe úgy tartja, hogy civilizációjuk megteremtői keletről származnak és tudásukat Kis-Ázsiából hozták magukkal.⁵ Maltwood és dr. L. A. Waddel továbbment, és sumer eredettel kapcsolta össze Cymry népét, kiknek elődei sumer kolonizálóként jelentek meg i. e. 2700 körül. A *sumer* és *Somerset* népe egyaránt a Nap gyermekei. Druida papjaik napjainkig ápolják a Naphoz kapcsolódó kultuszaikat. Írország kelta mítoszai is keleti származásukra emlékeztetnek, őseik között tisztelték Noé és Magóg leszármazottait, eredettörténetük szerint Nemed ősük Szkítiából vándorolt a Brit szigetre.⁶ Mesterházy magyarázata szerint a kelta népek közép-európai letelepedésük előtt ugyanarról a földrajzi tájról, a termékeny félhold tájairól és Kis-Ázsiából jöttek. Nevük a keletről származó népek gyűjtőneve volt. A kelta szó - keltai, keltoi - a „kel” gyökérből származik, kelni, felemelkedni jelentésű, eredetileg „azonos a magyar keleti szóval, amely kelet alakjában azt a tájat jelenti, ahol a nap felkel”.⁷

⁵ K. E. Maltwood: The discovery of a prehistoric zodiac in England. Journal of the Royal Astronomical Society of Canada, 09/1943.

⁶ Michael Foss: Kelta mítoszok és legendák. Kik vagyunk? Gold Book.

⁷ Mesterházy Zsolt: A Magyar Ókor. <http://kitalaltkozepkor.hu>.

Az égövi jegyek ábrázolását megfigyelve megállapíthatjuk, hogy többségük a már ismert jegyeket mutatja, de vannak eltérések. Láthatjuk a Szűzt akinek boszorkányos az alakja. Az Ikrek hajóban ülve hadakoznak a Bikával, a hajó helyettesíti a Rák jegyét. Megtaláljuk az Oroszlánt, Ikreket, Bikát, Skorpiót, Nyilast, a Bakot és a Halakat is óriási bálnával kiegészítve. Eltérés van a Bika megjelenítésében, melyet levágott fejjel jelölnek. Ábrázolásának értelme, üzenete egyezik a jegyhez kapcsolható eddigi értelmezésünkkel, a „veszített háború” tradíciójához. Itt meg kell még említenünk, hogy az Akitu fesztivál eszmeiségét őrizték a druida papok is. A szent nász - a szakrális király és főpapnő/Istennő között - után válhatott országuk termékennyé. Ez összekapcsolódott a papok bikaáldozatával, mely a királyság szentesítésének része volt.

Másik eltérés a Mérleg jegynél található, amelyet Galamb-ként jelenítettek meg. A megoldás kreatív: a mérleg karjait a galamb szárnyai alkották újra, de míg a többi jegy helyesen jelenik meg ez beljebb található a zodiákus körétől.

A Bakot, Egyszarvúként mutatták és az azt követő jegy Főnix madarat, nem Vízöntőt ábrázol. Miért alkothattak más szimbólumokat?

Az eltérés azt a korábbi megállapításunkat támaszthatja alá, miszerint a Vízöntő jegy az özönvíz jele és nem az őszi esőzéseké. Anglia egész évben csapadékos ez a hagyományos magyarázat itt nem alkalmazható. Az ábrázolt Főnix madár a feltámadás és az újrakezdett élet szimbólumaként azonban illeszkedik a túlélő Noé és az emberiség újrakezdéséhez. Továbbá a kelta ősökre való emlékezés, a „Samhain” napja idejéhez, ha feltételezzük, hogy a jegyhez kapcsolódó hónap a precessziós mozgás miatt változott. Október 31-ről november 1-re tartották az Ősök ünnepét, melyből mára Mindenszentek és Halloween lett. Így valóban az elpusztult ősökre emlékezünk évezredek óta.

Azonban ezeknél egyszerűbb, de nem kevésbé meglepő magyarázata is lehet a Főnix madár jelének. Wales bárdjai és druidái egy jól ismert mitológiakört ápoltak, Arthur (Arthus) mondkörét. Ebben az esetben a zodiákus és az Arthur történet között közvetlen kapcsolat van, ugyanis a Főnix földképének központjában, szemnél, található meg Arthur legendás vára, Glastonbury Thor. A kialakított madár csőrénél a néphit szerint az élet titkát rejtő kút helyezkedik el. Mindenesetre nem gondolhatjuk véletlennek ezt az egybeesést.

Gilgamesnél konkrétan összekapcsolhattuk az eposzt a sumerek rekonstruált zodiákusával.⁸ Glastonburyben nyilvánvaló fizikai kapcsolat van a mítosz helyszíne és a csillagok földön ábrázolt köre között. Ez mindenesetre több mint különös. Vajon az itt fekvő zodiákushoz kapcsolódik legendakör? Ha igen, miért?

Arthur Pendragon mondáival nehezebb dolgunk van, mint Gilgamesével. Gilgames története évezredekig változtatás nélkül pihenhetett a föld alatt, azonban Arthur legendájánál nem találhatunk olyan forrást, ahol ne lettek volna vál-

⁸ Huszárik L: Enkidu a Kentaur, Acta Historica Hungarica Turiciensia 66. sz.

toztatások. Az átírásban döntő volt az egyház szerepe, a szájhagyomány útján terjedő történeteket ciszterci szerzetesek gyűjtötték össze és írták át a XII. században, így a keresztény és a divatos lovag eszmények hatása is érezhető, s a történet „bestselleré” vált. Vajon mi az eredeti Arthur történet, hol keletkezett és milyen mértékűek a mesés elemek? Nem csupa hazugság, nem tisztán igaz, nem csupa oktondiság, nem tiszta értelem, a mesemondók oly sokszor elmondták, s oly mesésen felcicomázták történetünket, hogy már az egészet mesének érezzük, mondta a történetről Wace már a XII. században.⁹

Glastonbury temploma a néphit szerint a csillagok temploma. Arthur mondakörében az átírások után is nyilvánvaló utalások vannak a csillagokra és az égi egyenlítőre. Például Merlin megalkotta Arthur atyjának Uther Pendragonnak a kerekasztalt a „világ hasonlatosságára”, mely a mennyek kör alakját tükrözi. A szövegekben állandóan ismétlődik a tizenkettes szám: tizenkét hónapja hajszo-
lom, tizenkét lovag érkezett, tizenkét nap múlva meg is érkeztek, tizenkét nagy-
ütközet, tizenkét király, tizenkét szoboralak, tizenkét hónap múltán, tizenkét hó-
napon keresztül misét mondott. Miért? Mert jól hangzó szám, vagy talán rá akar-
ják irányítani figyelmünket valamire. Természetesen mi a zodiákus 12 jegyére
gondolunk. Még különösebb, hogy az események között hasonló elemeket fe-
dezhetünk fel a Gilgames eposzában találhatóéhoz.

Anyja a tradíciók szerint Atlantiszból származó nő, Igraine hercegnő. Atyja Uther Pendragon, akit Merlinnek kellett átváltoztatnia Igraine férjének képmás-
ára, hogy beteljesüljön Pendragon vágya. Ha úgy tetszik, két faj találkozása tör-
tént a nászban. Arthur fogantatása varázslat útján jöhetett létre, életét is végigkí-
sérte a varázslat.

Hűséges társa Myrddin Wyllt, vagyis Merlin a Vad, miképp Gilgamesnek az állatvilágból származó Enkidu. A barátok életük során segítettek a hétköznapi-
ban és csatáikban uralkodóikat, elvesztésük után mindketten megkeseredtek.

Arthurt a korai krónikák zsarnoknak ábrázolták, jelzői között „a Rettenetes” és a „Vörös Pusztító” szerepelt, amint Gilgames is városa zsarnoka volt. A gyermek Merlin Arthurt Cornwall vad disznajaként jósolta.¹⁰

Arthurt összekapcsolták a régibb mítoszok az isteni minőséggel koronázás után. Gilgames félisten származású volt.

Arthurnak unokaöccse Ewilog sasként mesél a Túlvilágról, mint Gilgamesnek Enkidu.

⁹ Wace of Jersey: Roman de Brut, 1154 körül.

¹⁰ John Matthews: Arthur király 44. o. . Budapest, 2004, Egmont Hungary Kft.

Arthur sebesülése után - Preiddeu Anwun költemény szerint - csónakkal kel át a túlvilágra. Ez a motívum szintén megtalálható Gilgames történetében.

Arthur megszerzi és felhossa a csodálatos üstöt, mellyel a holtakat életre lehet kelteni. Gilgames sem másért ment hajón a alvilágba, mint az élet titkáért, melyet megszerez, de el is veszít.

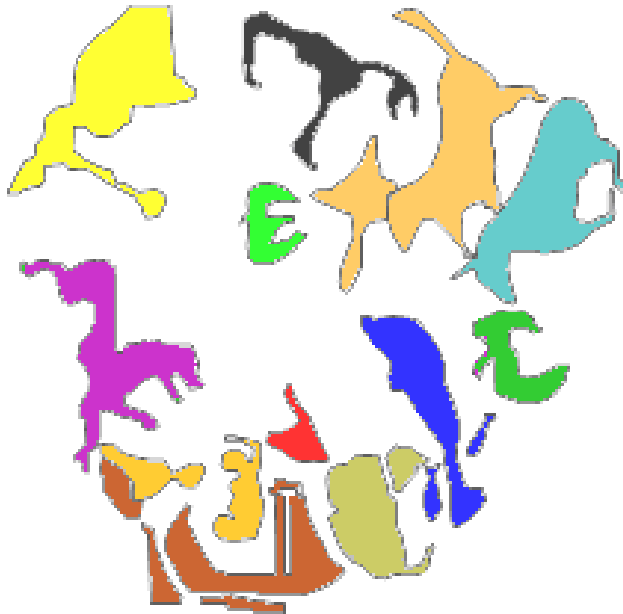
A kelták cauldronja az a varázslatos üst, mely a keresztény átírás költészetében az élet kelyhévé, Sangraállá vált. A szent kehelyről sokan tartják úgy, hogy az Glastonbury Thor vára előtti kútban van elrejtve. Ez a kút található a Főnix madár csőrénél. A madár így képletesen az élet vizéből meríthet. Arthur sírját 1191-ben fedezték fel Glastonbury apátságában, csontjai azonban a XVI. sz.-ban eltűntek. A Főnix ábráját az a város alkotja, melynek neve is tartalmazza a temetkezést.¹¹ A kivájt fatörzs koporsójában talált ólomkereszt szövege szerint: "Itt nyugszik a híres Arthur király Avalon szigetén", ahol az Alvó Úr Jövendő Király lehet.

Természetesen itt is vannak különbözőségeket a történetek között, Arthur történetében nem jelenik meg a barát felett ítélkező isteni ítélőszék. Csakhogy a zodiákus Mérleg jegye, Galamb lett! A túlvilágról nem kapjuk meg a Vízözön leírását Arthurnál, mint Gilgamesnél, azonban a Vízöntő jegye Főnix madárrá változott! A mítoszok különbözőségeit tükrözi a zodiákus változtatása! Ez a tény közvetetten erősíti meg azt, hogy az alkotások tudatosan történtek, és amint Gilgamesnél megállapítottuk nem az égbolt csillagainak hasonlóságai döntöttek elsősorban az égövi jegyek elnevezésénél.

1. ábra. A földképek körvonalai. A Glastonbury körül fekvő „földképek” tükörképként mutatják az égövi jegyeket.

¹¹ Uo., 107. o.

2. ábra. A földképeket megfordítottuk és színeztük.

Vajon használható a zodiákus a Gilgames eposz előadásához hasonlóan? gen. Feltehető, hogy a történet kelta eredetije illeszkedett az ábrákhoz. A módszer azonos, olvasási módunk kiindulópontja, a Szűz jegye a Teremtés. Innen 180 fokot haladunk az óramutató járásával ellentétesen, ezután megegyezőleg.

Szűz	Boszorkányos megjelenítésű. Arthur (Arthus) varázslattal született, a „boszorkánymester” Merlin segítségével.
Oroszlán	A felnövekvő király szimbóluma, ő az, aki majd „oroszlánmód” harcol.
Ikrek	Két szereplő is alkalmas a hűséges társ jegyéhez. Arthur életét csaták kísérik, kitartó társa Merlin. A másik lehetőség sir Kay (Cei), Arthur „tejtésvére.” Mindketten hűségesen kísérik Arthurt.
Bika	Az északiakkal való nagy háborúság története, a tizenkét nagy ütközet megvívása. Arthur háborúi során szembeszáll a Szt. Michell hegy borzalmas óriásával, melynek nemző szervét metszi le, majd a fejét. Amiért ez említésre érdemes, az, hogy Arthur is álmot látott harca előtt, miképpen Gilgames. A győzelem után nem Gilgames, hanem Enkidu vágta le a Cédruserdő őrének fejét, amint Arthur is társára, sir Kay-ra ruházta ezt a feladatot. Ez a harc azonban időrendben később következik, legalábbis sir Thomas Malory feldolgozásában.

Galamb (Mérleg helyett)	A béke jelképe. Jelentheti a házasságát, mely az országgal való egybeforrását jelezte. Elvette kelták által istennőként tisztelt „Virágos Menyasszony”-t. Guinevert (Gwenhywfart) ¹² A történetek szerint a szent nász útján szent királlyá válik, és béke lesz birodalmában.
Skorpió Nyilas	Merlin a hűséges barát halála. Arthur a nagy király, Róma császára lesz. Öseire emlékezik, akik ama föld urai voltak.
Bak	Az élet titkának, a szent Gralnak a keresése. Arthur a Prydwen nevű hajón a másvilágra indul. ¹³ Másik költemény is utal Arthur utazására: <i>El fogok menni Avalunba, valamennyi leány közül a legszebbhez, Argantéhoz, a királynőhöz, a legcsodálatosabb manóhoz, s ő begyógyítja majd minden sebemet, felépülök varázssitalokat kordyolva.</i> ¹⁴
Főnix (Vízöntő helyett)	Megtalálják az Üstöt a Szent Grált, Arthur eljut Avalonba. <i>Arthur király nem halt meg ..újra el fog jönni.. itt, ebben a világban megváltoztatta életét.</i> (Feljegyzések szerint: Itt nyugszik a híres Arthur király Avalon szigetén.)
Halak Kos?	Sir Lancelot a Tó Lovagjának halála Az áldozat. Talán a Kard visszaadása. Argante a Tó titokzatos istennője Arthur nagy segítője volt. Éppúgy fohászkodtak hozzá, mint Szűz Máriához: <i>Úrnőm, úrnőm segíts meg, Istenem, nagy szükségem van arra, hogy eljőjj és segítségemre légy.</i> ¹⁵ Arthur hatalma tőle eredt, és hozzá tért vissza.

¹² Uo., 77. o.

¹³ Preiddeu Annwn: A másik világ kifosztása.

¹⁴ John Matthews: Arthur király 29., 87. o., Layamon The Brut in Arthurian Chronicles

¹⁵ Uo. 71. o. Chadwick, Nora K. The Celtic Realms Matthews elemzése szerint Arthur fegyverének a neve, Excalibur, szarmata eredetre utal. Régebben Caliburn volt, fehér acél a chalybus (acél) és eburnus (fehér) szavakból származtatva. Matthews azt is érdekesnek találta, hogy a Kaukázus területéről származó szarmata kovácsok egy törzsét Kalybesnek nevezték.